

یکصد معمار، یکصد انتخاب

نشست سوم: ۱۸ آذر ۱۳۹۴ خورشیدی

باغ موزه قصر

گزارش هجدهم

به داشته‌های معماری معاصر ایران می‌بالیم!

سومین نشست «یکصد معمار، یکصد انتخاب» رویدادی بیاد ماندنی شد. در شبی که دکتر جهانگیر درویش یادی از مهندس نظام عامری و ساخته‌های او داشت، معماری دیگر به اثری ماندگار از دکتر درویش پرداخت. اگر دکتر درویش از اندوخته‌های فکری عامری از مکتب فرانک لویدرایت گفت، پرشیا قره‌گوزلو از رابطه نفاست و ظرافت معماری ورزشگاه تختی (فرح‌آباد) (اثر جهانگیر درویش) با زمین گفت. در شبی که دکتر علی‌اکبر صارمی از یادمان زیبای نادر (اثر مرحوم هوشنگ سیحون) سخن گفت، مهندس غلامحسین کنت از خانه‌های خوش‌ساخت معماری ایرج کلانتری یاد کرد. چهارشنبه ۱۸ آذرماه، در سومین نشست «یکصد معمار، یکصد انتخاب» از داشته‌های معماری معتبری یاد شد که متأسفانه برای بسیاری از دانشجویان معماری ما ناشناخته است. جوانان بی‌شماری که سالن بزرگ «فرخی یزدی» باغ‌موزه را پر کرده بودند، هم با اثری از مرحوم «رستم و سکانیان» آشنا شدند، هم با مدرسه‌ای در همدان که با طرح هوشمندانه مرحوم محمد قهوه‌ای ساخته شده است. دانشجویان حاضر در این هم‌اندیشی و گفت‌وگو به این باور رسیدند که در کنار آثار فرهیخته معماری معاصر ایران که در سال‌های چهل و پنجاه ساخته شدند، کارهای ظریف و ارزشمندی هم در همین دهه‌های اخیر خلق شده‌اند که همگی شایسته تقدیر هستند.

در کنار سخنان دکتر حسین سلطان‌زاده، در معرفی ساختمان «کتابخانه کودکان و نوجوانان» اصفهان که اثر معمار برجسته ولی کم‌تر شناخته‌شده ما، مهندس مسعود جهان‌آرا است، به این نکته اشاره شد که متأسفانه در دانشکده‌های ما، دانشجویان ما بیش از این که با معماران و هنرمندان ایرانی آشنا باشند، معماران جهان را می‌شناسند. این نقص آیا به سیستم آموزش ما برمی‌گردد یا به ضعف مستندسازی معماری معاصر ما؟ در نشست سوم «یکصد معمار، یکصد انتخاب» که به همت انجمن مفاخر معماری ایران برگزار شد، مخاطبین جوان با اثری زیبا از محمدرضا مقتدر آشنا شدند که سرشار از ظرایف معماری اصیل ایران است و در عین حال اثری مدرن و امروزی است (خوابگاه دانشجویی دانشگاه شیراز). در این نشست، بزرگان معماری امروز ما که در کنار دانشجویان سرحال و کنجکاو معماری نشسته بودند، وقتی صالح حاج‌آقامیری، که خود از همکاران دفتر معماری عبدالعزیز فرمانفرمایان بود، درباره معماری موزه فرش صحبت می‌کرد، یاد خاطراتی افتادند که روزهای جوانی آن‌ها را تشکیل می‌دهد. حاج‌آقامیری، مهندس فرهیخته ایرانی که تحصیلات آکادمیک خود را در بلژیک گذرانده و ده سال در دفتر فرمانفرمایان کار کرده است، از سلسله روابط معمارانه‌ای گفت که در دفتر معماری آن زمان حاکم بود و از اصرار فرمانفرمایان یاد کرد که همیشه می‌خواست بهترین مشاورها و همکاران را در دفتر داشته باشد. او گفت، فرمانفرمایان هرگز نام دفتر را تنها به اسم خود معرفی نکرد، نام دفتر او «فرمانفرمایان و همکاران» بود. و این از منش خوب او حکایت می‌کرد.

در این نشست، از معماری خوب بانک ملی شعبه دانشگاه تهران نیز یاد شد. ساختمانی که با طرح معمار برجسته جهانی، یورن اوتزن، ساخته شده، معماری که در جهان بخاطر ساخته معروفش «ساختمان اپرای سیدنی» شناخته می‌شود. سخنران برنامه از این که تنها اثر این معمار جهانی در ایران مورد بدسلیقگی شهرداری و دیگران قرار گرفته و در آستانه تغییر نما است، اظهار تاسف کرد. (هرچند فعلا در سایه اعتراض‌های دانشجویان معماری، این تخریب و تغییر کژرفتارانه با بنا متوقف شده‌است).

بهروز مرباغی، مدیر پروژه «یکصد معمار، یکصد انتخاب» خبر داد که در سایه برگزاری این برنامه، که بصورت مصداقی و ایجابی به معرفی یکصد اثر برتر معماری معاصر ایران خواهد پرداخت، چندین برنامه دیگر مشابه یا مکمل نیز توسط انجمن مفاخر و سازمان‌ها و پژوهشگاه‌های دیگر در حال برنامه‌ریزی است که از جمله می‌توان به تدارک «گفتمان مبانی نظری معماری معاصر ایران» توسط یک پژوهشگاه در آینده نزدیک اشاره کرد. چنین برنامه‌هایی می‌تواند در غنا بخشیدن به مبانی نظری و معرفی مصداقی آثار برتر معماری معاصر کمک کند.

یک: آثار معرفی شده

«موزه فرش»، اثر عبدالعزیز فرمانفرمایان و همکاران، با معرفی

صالح حاج‌آقامیری

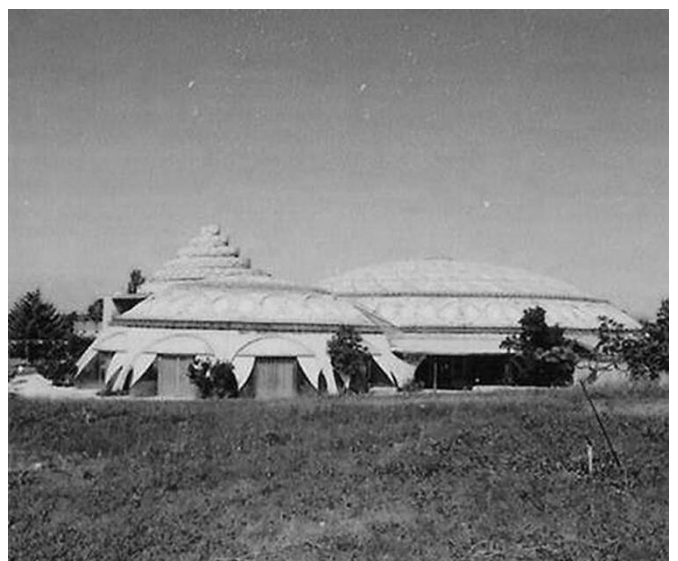
معرف، که خود در ده سال اول فعالیت معماری‌اش، همکار دفتر معماری فرمانفرمایان بود، به چگونگی تبدیل ایده به معماری این بنا اشاره کرد و ساختار اصلی آن را «دار قالی» و «مستابا» ذکر کرد. این معماری نباید خود را عرضه می‌کرد. باید فرش عرضه شود نه معماری. به همین دلیل هر آن چه را که برای فرش لازم بود، انجام شده، حتی اگر بنا نباید هیچ پنجره‌ای به بیرون داشته باشد. تاثیر معماری اسکارنیمایر بر این بنا هم مورد اشاره قرار گرفت.

«کاخ شمس مهرشهر»، اثر نظام عامری و همکاران، با

معرفی جهانگیر درویش

از دید جهانگیر درویش، نظام عامری از معماران بسیار با تقوا و شریف ایران است که این شرف و زیبایی را در کارهایش می‌توان حس کرد. در کنار معماری ساده و فروتن دانشکده علوم دانشگاه اصفهان، معماری اشرافی کاخ شمس در مهرشهر کرج، که با اشاره به شکل و رازگونگی صدف مروارید طراحی شده، ظرایف معماری زیادی دارد که آن را در زمره آثار برتر دهه‌های اخیر قرار می‌دهد.

«کتابخانه کودک و نوجوان اصفهان»، اثر مسعود جهان آرا، با

معرفی حسین سلطان زاده

مسعود جهان آرا، که به گفته حسین سلطان زاده، علی رغم هوشمندی و ظرافت معماری اش، کم تر شناخته شده است، در این بنا که برای کودکان و نوجوانان اصفهان طراحی و اجرا شده است، شیپنت های کودکانه ای را در طرح بنا اعمال کرده است تا آن را برای کودکان ملموس تر و شاداب تر کند. بنا دارای ظرایفی در استفاده از مصالح و طراحی سازه است و این ظریف بینی ها آن را در حد اثری قابل تامل و برتر معرفی می نماید.

«آرامگاه نادر»، اثر هوشنگ سیحون، با معرفی علی اکبر صارمی

آرامگاه نادر، از دید صارمی، هم وزن و همراه با آرامگاه بوعلی، دو اثر بسیار ارجمند معماری هوشنگ سیحون هستند. آرامگاه نادر، با استفاده از طراحی مدرن و مینی مال، در عین نشان دادن صلابت و افتخار نادر، هرگز تحقیرکننده و سلطه جو نیست و در مقیاسی طراحی و اجرا شده که محیط شهری را مخدوش نکند. استفاده بجا و هنرمندانه از سنگ و بتن در این بنا بسیار استادانه است و حجم و فرم آن را تبدیل به اثری یگانه می کند.

«بانک ملی - شعبه دانشگاه تهران»، اثر یورن اوتزن، با

معرفی پرویز طلایی

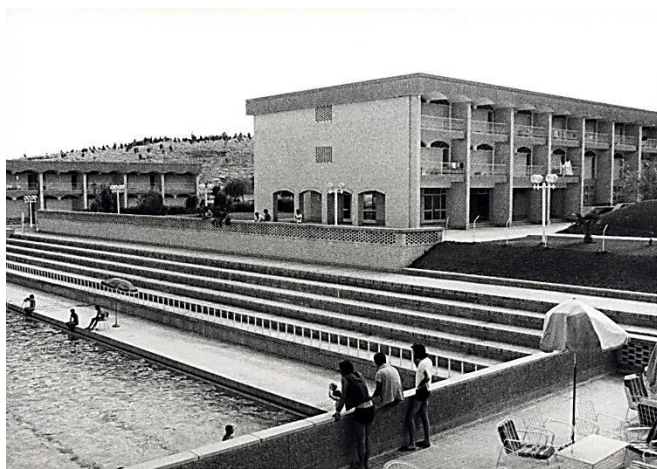
پرویز طلایی معتقد است این بنا، علی رغم نما و حجم ساده آن، دارای ظرایف بسیاری در فضابندی و استفاده از نور با شکست های سقفی است. چیدمان داخلی سالن اصلی به کانتر نیم دایره برای پذیرش مشتری ها، نشانه نگاه اجتماعی اوتزن به یک کاربری عمومی و خدماتی است. این اثر که در زمان ساخت از بهترین تکنیک پوشش سقف به روش دال های پیش تنیده استفاده کرده، هنوز هم کارکرد مفید و کاملی دارد که نشان دهنده معماری درست آن است.

«**خوابگاه دانشگاه شیراز**»، اثر محمدرضا مقتدر، با معرفی

موسی عبیر

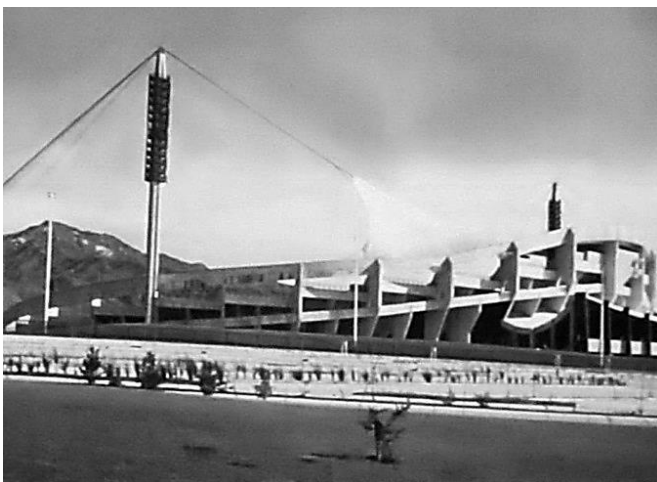
این اثر از ناب‌ترین کارهای مرحوم محمدرضا مقتدر است که به پستوانه دانش‌مدرن طراح از بن‌مایه‌های معماری اصیل ایران بهره می‌برد. در سال‌هایی که این اثر طراحی و اجرا شد، موج تقدیس بتن لخت در بنا رایج بود ولی مقتدر با استفاده و استناد به موتیف‌ها و مصالح ملموس ایرانی توانست این بنا را تبدیل به بنایی با کاربری و فضابندی امروزی و معاصر و جوهر معماری اصیل ایرانی کند. این خوابگاه هنوز با کارایی کامل در اختیار دانشجویان است.

«**ورزشگاه تختی**»، اثر جهانگیر درویش، با معرفی پرشیا

قره‌گوزلو

نزدیک به پنجاه سال پیش، جهانگیر درویش اثری بوجود آورده که امروز هم حرف‌های تکنیکی فراوانی برای گفتن دارد. این ورزشگاه ضمن برآوردن نیازهای کارکردی و مورد انتظار، اثری معمارانه و ایرانی است. رابطه ظریف بنا با زمین و حرمت داشتن زمین از زیبایی‌های آن است. پرشیا قره‌گوزلو با نمایش پلان‌ها و مقاطع اثر که در آن‌سال‌ها بدون کامپیوتر و به قدرت درست ترسیم شده‌اند، ظرایف موجود در آن‌ها را برشمرد.

«**خانه رهنما**»، اثر ایرج کلانتری، با معرفی غلامحسین کنت

بسیاری‌ها معماری‌های مسکونی ایرج کلانتری را از شاخص‌ترین کارهای او می‌دانند. غلامحسین کنت با اشاره به پنج اثر از این مجموعه، زیبایی‌های کالبدی و محتوایی آن‌را برشمرد که مدرن‌بودن و ایرانی‌بودن از ویژگی‌های همه آن‌ها بود. ضمن آن‌که در تمام این نمونه‌ها، احترام بستر و محوطه کاملاً دیده شده‌است و کلانتری توانسته با تاکید کافی از این مواهب بهره ببرد. معماری خانه رهنما، به اعتقاد کنت، نمونه موفق معماری مدرن مکسونی ایرانی است.

«نیایشگاه صلیب مقدس»، اثر رستم و سکانیان، با معرفی

مهدی معمارزاده

مهدی معمارزاده، با مروری بر بناهای تاریخی ایرانی، از جمله مقبره امیراسماعیل سامانی، بیستون و میل قابوس بن وشمگیر، تاثیر نقش چلیپا بر معماری تاریخی ایران از یک سو و تاثیر معماری ارامنه بر معماری معاصر ایران از سوی دیگر اشاره کرد و با نشان دادن ظرایف زیبای اجرایی این نیایشگاه آن را اثری دانست که رموز شگرف معماری ایران را دارد و کاربری نیایشگاه را به خوبی پاسخگو است. معمارزاده با نقش چلیپا در نما و حجم اثر تاکید نمود.

«مدرسه دختران آمنه»، اثر محمد قهوه‌ای، با معرفی کیانوش

ناصرالمعمار

مرحوم محمد قهوه‌ای از معماران سخت‌کوش و خوش‌نام همدان است که متأسفانه در پایتخت چندان شناخته شده نیست. مدرسه دختران آمنه نمونه‌ای از تجسم مبانی نظری معماری محمد قهوه‌ای در قالب یک مدرسه است. هم‌نوایی با محیط، استفاده شاداب از رنگ در فضاهای داخلی و نماها، دقت در ظرافت نرده‌ها و دست‌اندازها، هوشمندی در استفاده از مصالح مناسب و بازی‌های حجمی زیبا از ویژگی‌های معماری مدرسه دختران آمنه است.

دو: انتخاب مخاطبان

حاصل نظرات و امتیازدهی مخاطبان سومین نشست «یکصدمعمار، یکصد انتخاب»، به ترتیب، به شرح زیر است:

۱. ورزشگاه تختی (فرح‌آباد) تهران، اثر جهانگیر درویش، با معرفی پرشیا قره‌گوزلو، ۸۶/۱۹ امتیاز
۲. موزه فرش، اثر دفتر معماری عبدالعزیز فرمانفرمایان و همکاران، با معرفی صالح حاج‌آقامیری، ۸۵/۷۱ امتیاز
۳. آرامگاه نادر، اثر هوشنگ سیحون، با معرفی علی‌اکبر صارمی، ۸۵/۳۶ امتیاز
۴. خانه رهنما، اثر ایرج کلانتری، با معرفی غلامحسین کنت، ۷۶/۱۲ امتیاز
۵. نیایشگاه صلیب مقدس، اثر رستم و سکانیان، با معرفی مهدی معمارزاده، ۷۵/۵۶ امتیاز
۶. کاخ شمس مهرشهر کرج، اثر نظام عامری و همکاران، با معرفی جهانگیر درویش، ۷۱/۹۰ امتیاز
۷. بانک ملی، اثر یورن اوتزن، با معرفی پرویز طلایی، ۷۱/۵۸ امتیاز

۸. خوابگاه دانشجویی دانشگاه شیراز، اثر محمدرضا مقتدر، با معرفی موسی عبیر، ۶۶/۸۷ امتیاز
۹. کتابخانه کودک و نوجوان اصفهان، اثر مسعود جهان‌آرا، با معرفی حسین سلطان‌زاده، ۶۴/۶۰ امتیاز
۱۰. مدرسه دختران آمنه، اثر محمد قهوه‌ای، با معرفی کیانوش ناصرالمعمار، ۴۹/۹۸ امتیاز

سه: بازتاب

سومین نشست «یکصدمعمار، یکصد انتخاب»، در مقایسه با دو نشست قبلی، منظم‌تر و غنی‌تر برگزار شد. در این نشست هم، هم‌چون دو نشست قبلی آثاری معرفی شد که شایسته تامل فراوان هستند. «نظرنامه»‌های پر شده توسط شرکت‌کنندگان برنامه، نکات جالبی دارند. آنانی که در نشست‌های قبلی حضور داشته‌اند، از این که نظم برنامه مطلوب‌تر شده تشکر کردند. در این نشست هم از کمبود جا و برخی نیز از دوری سالن از مرکز شهر، گلایه کرده‌اند. مخاطبینی که از غرب تهران یا از کرج و قزوین می‌آیند می‌گویند «باغ‌موزه برای ساکنین غرب و شمال‌غرب و حتی شمال تهران بسیار دور است. سالن آن گنجایش کافی ندارد».

اما در خصوص خود برنامه هم نظرات قابل تامل زیادی مطرح شده‌است. به نمونه‌هایی از این نظرات اشاره می‌کنیم:

× «معرفی آثار معماری دوران پس از انقلاب می‌تواند مفیدتر باشد».

× «از معماران با شهرت کم‌تر هم یاد می‌شود که موضوع نیکویی است».

× بهتر است به موضوع نقد بنا توجه بیشتری شود».

× «اگر معمارانی که دعوت می‌شوند، آثار خود را معرفی نمایند، بسیار مفیدتر و آموزنده‌تر خواهد بود».

× «چنانچه نشست‌های آتی به صورت تخصصی‌تر برگزار شود، بهتر است. قطعاً در میان حضار، افراد غیر دانشجوی هم کم نیست و

بحث‌های تخصصی‌تر هم برای این‌ها و هم برای دانشجویان مفید خواهد بود».

× «لطفاً، از جهت زمانی، فرصت مختص هر بنا افزایش دهید، چون قصد فقط معرفی بنا نیست، تحلیل آن هم هست».

× «برای حمایت بیشتر نسل جوان‌تر معماران، آثار انتخابی محدود به یک یا دو دهه اخیر باشد. این امر کمک زیادی به شناسایی

معماری امروز ایران و آموزش دانشجویان خواهد کرد».

در کنار این نظرها و پیشنهادها، گاه، نکته‌ها و تقاضاهای خاص و جالبی هم می‌شود. مثلاً، یکی از شرکت‌کننده‌ها که لیسانس

معماری دارد و در هیچ‌یک از نشست‌های اول و دوم حضور نداشته، پیشنهاد کرده «فیلم‌های پخش شده در برنامه و حتی تمام

نشست را در سایت‌ها و شبکه‌ها بگذارید تا علاقمندان بهره مناسب‌تری ببرند». یکی از علاقمندان هم که در نشست دوم هم

حضور داشته، «با تشکر از برگزاری چنین نشست‌های معماری» پیشنهاد می‌کند «در صورت امکان ورودی مختصری برای

شرکت‌کنندگان تعیین شود که از محل آن بتوان از مهمانان پذیرایی شود». این شرکت‌کننده عزیز و مهربان که با پیشنهادش به

مجری برنامه، آداب زیبایی مهمان‌نوازی ایرانی را یادآور شده، احتمالاً در جریان نبوده که تنها در همین نشست، بخاطر فشار شدید

صاحب سالن به تخلیه آن در راس ساعت ۱۸/۳۰، این شانس را نیافتیم از میهمانان ارجمندمان، با چای و شیرینی هرچند مختصر

پذیرایی کنیم. از این دوست ناشناس تشکر می‌کنیم.

بهروز مرباغی / مدیر پروژه

۲۲ آذرماه ۱۳۹۴